

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет геології, географії, рекреації і туризму

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
для самостійної роботи студентів спеціальності
«Економічна та соціальна географія»
з курсу
«ГЕОГРАФІЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО»

Харків
2016

Методичні вказівки для самостійної роботи студентів спеціальності «Економічна та соціальна географія» з курсу «Географічне країнознавство». – Харків, 2016. – 32 с.

Укладач: Вірченко П.А., кандидат географічних наук, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства ;

*Рекомендовано до друку
Вченою Радою факультету геології, географії, рекреації і туризму
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 7 від 26.01.2016 р.)*

Методичні вказівки розроблені відповідно з програмою навчального курсу «Географічне країнознавство», як одного з важливих предметів у циклі дисциплін професійної і практичної підготовки фахівців у галузі соціально-економічної географії.

Мета: надати методичну допомогу студентам та формувати навички самостійної роботи з додатковими джерелами інформації при вивченні навчального курсу «Географічне країнознавство».

Методичні вказівки розраховані на студентів денного та заочного відділень ВНЗ I-IV рівнів акредитації, які мають напрямок підготовки «Географія», спеціальність «Економічна та соціальна географія».

Методичні вказівки містить загальні відомості про навчальний курс, тематичний план та структуру курсу, вимоги до рівня компетентності студентів, рекомендовану літературу та електронні джерела інформації за темами курсу, теми практичних занять та контрольні питання для самоперевірки, зразки запитань та завдань до підсумкового контролю, систему оцінювання навчальних досягнень студентів.

Підписано до друку 10 лютого 2016 р. Формат 60x90/16. Папір офісний.

Друк різнограф. Обл.-вид. арк. Тираж 50 прим. Зам. №

Науково-видавнича фірма «Екограф»
61018, м. Харків, вул. Дерев'янка, 7, к. 86,
Тел. (057) 719-51-18

Зміст

Загальні положення	4
Вимоги до рівня компетентності студентів	5
Програма навчальної дисципліни	6
Теми практичних занять	21
Теми для самостійної роботи студентів	22
Рекомендована література та електронні ресурси	23
Запитання до підсумкового контролю	25
Зразок одного з варіантів підсумкового контролю	27
Оцінювання результатів навчальних досягнень студентів	28
Короткий термінологічний словник	29

Загальні положення

Програма навчальної дисципліни «Географічне країнознавство» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки магістра, напряму географія, спеціальності економічна і соціальна географія.

Місце та значення дисципліни. Початок ХХІ ст. ознаменувався динамічними перетвореннями у світі, пов'язаними із загостренням боротьби між протилежними тенденціями розвитку суспільства – процесами глобалізації та локалізаційної дезінтеграції. Саме у царині єдності й боротьби цих протилежностей і проходить розвиток народів і країн світу у наш час. У такому контексті предмет «Країнознавство» виступає як один з провідних у цілісному розумінні процесів, які відбуваються у сучасному світі.

Дана дисципліна формує систему економіко-географічних знань сучасного географа про світові процеси в цілому та окремі країни світу зокрема. Знання про закономірності розвитку світового господарства, прогрес одних країн і кризові явища інших завжди були інтересом аналізу економіко-географів.

«Географічне країнознавство» виступає як один з провідних предметів у цілісному розумінні процесів, які відбуваються у сучасному світі. Кожна людина повинна мати хоча б найзагальніші уявлення про сучасну політичну карту світу, розміщення населення нашої планети, світове господарство, глобальні проблеми людства. Це потрібно у повсякденному житті для того, щоб встановлювати зв'язки між різними подіями, інформацію про які ми отримуємо із газет, повідомлень по радіо та телебаченню, із комп'ютерної мережі, правильно оцінювати ці події і таким чином правильно розуміти світ, в якому ми живемо.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є країни і регіони світу як єдині системи, які діють як єдине ціле на світовій політичній арені.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Держави на політичній карті світу.
2. Суспільно-географічні особливості країн Європи.
3. Суспільно-географічні особливості країн Азії.

4. Суспільно-географічні особливості країн Америки, Африки, Австралії та Океанії.

Метою викладання навчальної дисципліни є:

надати загальні уявлення про просторово-територіальну організацію держав світу, міжнародні організації глобального рівня та взаємовідносини України з ними на сучасному етапі розвитку; формувати у студентів комплексний підхід до вивчення країн і регіонів Європи, Азії, Африки та Латинської Америки, уявлення про цивілізаційний вимір вивчення країн і регіонів світу.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

формувати вміння самостійного аналізу геополітичних, природно-кліматичних, етнодемографічних, культурно-цивілізаційних, історичних, суспільно-географічних, економічних та політико-правових особливостей розвитку країн і регіонів світу.

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми **студенти повинні досягти таких результатів навчання:**

- знати місце географічного країнознавства в системі географічних наук та його зв'язки з іншими науками, закономірності й принципи країнознавства, форми правління та адміністративно-територіальний устрій держав світу, головні міжнародні організації світу, типологію країн світу, загальні засади районування світу;
- характеризувати основні етапи формування політичної карти світу, регіональний поділ світу, категорії географічного положення, особливості розвитку господарства регіонів та окремих країн світу, перспективи їх розвитку;
- аналізувати роль і місце у світовому господарстві країн світу, характерні риси і структуру господарства окремих країн світу, сучасний стан взаємовідносин України з основними міжнародними організаціями та ключовими світовими державами;
- складати порівняльні характеристики країн за певними ознаками.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Держави на політичній карті світу.

ТЕМА 1. Об'єкт і предмет країнознавства. Закономірності й принципи країнознавства.

Об'єкт і предмет географічного країнознавства. Місце географічного країнознавства в системі наук. Взаємозв'язок з іншими науками. Закономірності й принципи країнознавства. Закономірність неминучого розпаду імперій. Закономірність зростання кількості країн на політичній карті світу. Закономірність створення національних держав. Закономірність геополітичного маятника історії. Принцип національно-державної самовизначеності народів. Принцип непорушності існуючих кордонів країн. Принцип невтручання у внутрішні справи суверенних держав. Теорії та концепції держав.

Контрольні запитання до теми 1:

1. Що вивчає країнознавство як наука?
2. Що є об'єктом вивчення країнознавства?
3. Визначте предмет країнознавства.
4. Що означає системна універсальність предмету країнознавства?
5. Яка різниця між законами і закономірностями?
6. Що таке принципи науки?
7. Схарактеризуйте основні закономірності у країнознавстві.
8. Чому невпинно зростає кількість країн на політичній карті світу?
9. Назвіть головні причини розпаду імперій.
10. Які суперечності закладені у принципах міждержавних відносин у наш час?

ТЕМА 2. Держави на політичній карті світу. Форми їх правління та адміністративно-територіального устрою.

Поняття «територія», «країна», «держава». Відмінність понять «держава» та «країна». Характерні ознаки держави. Внутрішні і зовнішні

функції держави. Територіальні води та морські економічні зони держави. Колонії, протекторати й підопічні території. Спірні території. Правовий статус Світового океану та Антарктиди. Монархічна форма правління. Конституційні, абсолютні та теократичні монархії світу. Держави у складі Співдружності. Республіки та їх класифікація. Президентські, парламентські, президентсько-парламентські та парламентсько-президентські республіки. Адміністративно-територіальний устрій держав світу. Унітарні та федеративні держави. Конфедерації та протодержави.

Контрольні запитання до теми 2:

1. Що таке держава і чим вона відрізняється від країни?
2. Скільки незалежних держав на Землі?
3. Дайте характеристику складових території, яка належить державі.
4. Які типи залежних територій і країн вам відомі?
5. Що таке монархія? Наведіть приклади монархій.
6. Що таке республіка? Наведіть приклади республік.
7. Чим відрізняються унітарні і федеративні держави?
8. Наведіть приклади унітарних та федеративних держав.
9. Що таке конфедерація?

ТЕМА 3. Етапи формування політичної карти світу.

Стародавній, середньовічний, новий і новітній етапи формування політичної карти світу. Основні кількісні та якісні зміни, що відбулися на політичній карті світу під час зазначених етапів. Періодизація новітнього етапу. Характеристика основних кількісних та якісних змін, що відбулися на політичній карті світу під час кожного з періодів.

Контрольні запитання до теми 3:

1. Які етапи можна виділити у формуванні політичної карти світу? Перелічіть їх. Дайте коротку характеристику кожного етапу.
2. Назвіть країни, які утворилися після розпаду СРСР, Югославії і

Чехословаччини.

3. Які тенденції, на вашу думку, спостерігаються у формуванні політичної карти світу на початку XXI ст.?
4. Наведіть приклади кількісних та якісних змін, які відбуваються на політичній карті світу.

ТЕМА 4. Міжнародні організації світу.

Класифікація міжнародних організацій за територіальними масштабами та за функціями. Глобальні міжнародні організації. ООН, її мета, завдання та структура. Генеральна Асамблея ООН та Рада Безпеки. Спеціалізовані установи ООН: Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ), Продовольча та сільськогосподарська Організація Об'єднаних Націй (ФАО), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки й культури (ЮНЕСКО) та інші. Регіональні міжнародні організації: Організація безпеки й співробітництва в Європі (ОБСЄ), Співдружність незалежних держав (СНД), Ліга арабських держав (ЛАД), Організація американських держав (ОАД), Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК), Північноамериканський договір про вільну торгівлю (НАФТА), Спільний ринок Південного конусу (МЕРКОСУР) та інші.

Контрольні запитання до теми 4:

1. Які чинники сприяють утворенню міжнародних організацій?
2. Назвіть найбільші глобальні міжнародні утворення.
3. Розкажіть про найвідоміші регіональні міжнародні організації.
4. Яка міжнародна організація і чому є найвідомішою і найавторитетнішою у світі?
5. Що вам відомо про функції, які виконують Генеральна Асамблея та Рада Безпеки ООН.

6. Назвіть спеціалізовані організації ООН.

ТЕМА 5. Типологія країн світу.

Основні показники які використовуються у типології держав світу. Класифікація держав світу за величиною території: великі держави, середні, малі і карликові держави. Класифікація держав світу за чисельністю населення: найбільші, великі, середні, малі та дрібні держави. Класифікація держав світу за національним складом населення: однонаціональні держави, двонаціональні та багатонаціональні держави. Класифікація держав світу за географічним положенням: острівні, держави-архіпелаги, напівострівні, материкові, внутрішньоконтинентальні держави. Класифікація держав світу за структурою економіки: постіндустріальні, індустріальні, індустріально-аграрні, аграрно-індустріальні, аграрні держави. Класифікація держав світу рівнем їх соціально-економічного розвитку: високорозвинені країни, середньо розвинені та країни, що розвиваються. Внутрішні відмінності у соціально-економічному розвитку між державами зазначених груп та основні підгрупи.

Контрольні запитання до теми 5:

1. Яка ознака для типології країн є основною?
2. Назвіть групи країн за рівнем соціально-економічного розвитку.
3. Які ще ознаки використовуються в типології країн?
4. Порівняйте типологію країн світу різних авторів.

Розділ 2. Суспільно-географічні особливості країн Європи.

ТЕМА 1. Просторово-територіальна організація держав світу.

Географічне положення та його категорії. Основні ознаки географічного положення: дистанційність, детермінованість, потенційність. Політико-географічне положення держави. Основні просторові характеристики

території держави: її розміри, конфігурація території та географічне положення. Основні елементи території держави. Державний кордон та його функції. Бар'єрна функція державного кордону. Контактна функція державного кордону. Фільтруюча функція державного кордону. Класифікація державних кордонів за різними ознаками. Делімітація та демаркація державних кордонів.

Контрольні запитання до теми 1:

1. Дайте визначення поняття «географічне положення країни».
2. Які основні властивості географічного положення вам відомі?
3. Що таке політико-географічне положення держави?
4. Виділіть складові політико-географічного положення.
5. Дайте оцінку економіко-географічної складової в оцінці політико-географічного положення.
6. Як поділяється політико-географічне положення в просторово-територіальному сенсі?
7. Що таке територія?
8. Дайте визначення території держави.
9. Які найважливіші особливості території з погляду міжнародного права?
10. Назвіть основні просторові властивості території.
11. З яких частин складається державний простір?
12. Що таке акваторія держави?
13. Що належить до повітряного простору держави?
14. Охарактеризуйте виключні економічні зони.
15. Як і для чого формуються офшорні території?
16. Що таке державний кордон?
17. Як встановлювалися кордони між державами в минулому?
18. Що таке делімітація та демаркація кордонів?
19. Які класифікації типів кордонів вам відомі?
20. На яких засадах ґрунтується проведення кордонів?
21. Які функції виконують кордони?

ТЕМА 2. Регіональний поділ світу.

Загальні засади районування світу. Основні чинники виділення регіонів світу. Природні чинники та їх вплив на виділення регіонів світу. Вплив історичних чинників на виділення регіонів світу. Значення та вплив соціально-економічних чинників на виділення регіонів світу. Поняття «район» та «регіон», їх основні відмінності. Головні положення теорії районування або регіоналізації. Внесок українських науковців у теорію регіоналізації. Головні регіони та субрегіони світу. Субрегіони Європи, Азії, Африки, Америки, Австралії та Океанії та їх склад.

Контрольні запитання до теми 2:

1. Що є основою для виділення різних регіонів світу?
2. Які природно-географічні основи регіоналізації світу вам відомі?
3. Чи можуть поєднуватися між собою географічні й історичні чинники в просторово-територіальній диференціації поверхні Землі?
4. Назвіть чинники розвитку господарської спеціалізації територій.
5. Чим різняться між собою поняття «район» і «регіон»?
6. В яких значеннях вживається поняття «регіоналізація»?
7. В яких країнах і чому розвивалася теорія регіоналізації?
8. Які субрегіони виділяють у Європі, Азії, Африці, Америці?

ТЕМА 3. Країни Північної Європи.

Загальний огляд країн Північної Європи. Склад регіону та соціально-економічні відмінності країн Північної Європи. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 3:

1. Які країни входять до складу Північної Європи?

2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн Північної Європи.
3. Дайте оцінку ЕГП регіону.
4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн Північної Європи.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах регіону.
6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості країн Північної Європи.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах регіону?
8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства країн Північної Європи та особливості їх зовнішньоекономічних зв'язків.

ТЕМА 4. Країни Західної Європи.

Загальний огляд країн Західної Європи. Регіональний поділ та соціально-економічні відмінності країн Західної Європи. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 4:

1. Які країни входять до складу Західної Європи?
2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн Західної Європи.
3. Дайте оцінку ЕГП регіону.
4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн Західної Європи.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах регіону.
6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості країн Західної Європи.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах регіону?
8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства країн Західної Європи та особливості їх зовнішньоекономічних зв'язків.

ТЕМА 5. Країни Центральної, Східної та Південно-Східної Європи.

Загальний огляд країн Центральної, Східної та Південно-Східної Європи. Регіональний поділ та соціально-економічні відмінності країн Центральної, Східної та Південно-Східної Європи. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 5:

1. Які країни входять до складу Центральної Європи, Східної Європи та Південно-Східної Європи?
2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн Центральної Європи, Східної Європи та Південно-Східної Європи.
3. Дайте оцінку ЕГП зазначених регіонів.
4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн Центральної Європи, Східної Європи та Південно-Східної Європи.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах зазначених регіонів.
6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості країн Центральної Європи, Східної Європи та Південно-Східної Європи.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах зазначених регіонів?
8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства країн Центральної Європи, Східної Європи та Південно-Східної Європи та їх зовнішньоекономічні зв'язки.

Розділ 3. Суспільно-географічні особливості країн Азії.

ТЕМА 1. Країни Східної Азії.

Загальний огляд країн Східної Азії. Регіональний поділ та соціально-економічні відмінності країн Східної Азії. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 1:

1. Які країни входять до складу Східної Азії?
2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн Східної Азії.
3. Дайте оцінку ЕГП регіону.
4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн Східної Азії.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах регіону.
6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості країн Східної Азії.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах регіону?
8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства країн Східної Азії та особливості їх зовнішньоекономічних зв'язків.

ТЕМА 2. Країни Південно-Східної Азії.

Загальний огляд країн Південно-Східної Азії. Регіональний поділ та соціально-економічні відмінності країн Південно-Східної Азії. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 2:

1. Які країни входять до складу Південно-Східної Азії?
2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн Південно-Східної Азії.
3. Дайте оцінку ЕГП регіону.
4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн Південно-Східної Азії.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах регіону.
6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості країн Південно-Східної Азії.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах регіону?
8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства країн Південно-Східної Азії та особливості їх зовнішньоекономічних зв'язків.

ТЕМА 3. Країни Південної Азії.

Загальний огляд країн Південної Азії. Регіональний поділ та соціально-економічні відмінності країн Південної Азії. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 3:

1. Які країни входять до складу Південної Азії?
2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн Південної Азії.
3. Дайте оцінку ЕГП регіону.
4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн Південної Азії.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах регіону.
6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості країн Південної Азії.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах регіону?

8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства країн Південної Азії та особливості їх зовнішньоекономічних зв'язків.

ТЕМА 4. Країни Центральної Азії.

Загальний огляд країн Центральної Азії. Регіональний поділ та соціально-економічні відмінності країн Центральної Азії. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 4:

1. Які країни входять до складу Центральної Азії?
2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн Центральної Азії.
3. Дайте оцінку ЕГП регіону.
4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн Центральної Азії.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах регіону.
6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості країн Центральної Азії.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах регіону?
8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства країн Центральної Азії та особливості їх зовнішньоекономічних зв'язків.

ТЕМА 5. Країни Південно-Західної Азії.

Загальний огляд країн Південно-Західної Азії. Регіональний поділ та соціально-економічні відмінності країн Південно-Західної Азії. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 5:

1. Які країни входять до складу Південно-Західної Азії?
2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн Південно-Західної.
3. Дайте оцінку ЕГП регіону.
4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн Південно-Західної.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах регіону.
6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості країн Південно-Західної.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах регіону?
8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства країн Південно-Західної та особливості їх зовнішньоекономічних зв'язків.

Розділ 4. Суспільно-географічні особливості країн Америки, Африки, Австралії та Океанії.

ТЕМА 1. Країни Північної Америки.

Загальний огляд країн Північної Америки. Регіональний поділ та соціально-економічні відмінності країн Північної Америки. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 1:

1. Які країни входять до складу субрегіону Північна Америка?
2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн субрегіону Північна Америка.
3. Дайте оцінку ЕГП субрегіону.

4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн субрегіону Північна Америка.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах субрегіону.
6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості країн субрегіону Північна Америка.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах субрегіону?
8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства країн субрегіону Північна Америка та особливості їх зовнішньоекономічних зв'язків.

ТЕМА 2. Країни Південної Америки.

Загальний огляд країн Південної Америки. Регіональний поділ та соціально-економічні відмінності країн Південної Америки. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 2:

1. Які країни входять до складу субрегіону Південна Америка?
2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн субрегіону Південна Америка.
3. Дайте оцінку ЕГП субрегіону.
4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн субрегіону Південна Америка.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах субрегіону.
6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості країн субрегіону Південна Америка.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах субрегіону?
8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства країн субрегіону Південна Америка та особливості їх зовнішньоекономічних зв'язків.

ТЕМА 3. Австралія та країни Океанії.

Загальний огляд Австралії та країн Океанії. Регіональний поділ та соціально-економічні відмінності Австралії та країн Океанії. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 3:

1. Які країни входять до складу Океанії?
2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн Океанії.
3. Дайте оцінку ЕГП Австралії та Океанії.
4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства Австралії та країн Океанії.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в Австралії та країнах Океанії.
6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості Австралії та країн Океанії.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах регіону?
8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства Австралії та країн Океанії та особливості їх зовнішньоекономічних зв'язків.

ТЕМА 4. Країни Північної Африки.

Загальний огляд країн Північної Африки. Регіональний поділ та соціально-економічні відмінності країн Північної Африки. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 4:

1. Які країни входять до складу Північної Африки?
2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн Північної Африки.
3. Дайте оцінку ЕГП регіону.
4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн Північної Африки.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах регіону.
6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості країн Північної Африки.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах регіону?
8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства країн Північної Африки та особливості їх зовнішньоекономічних зв'язків.

ТЕМА 5. Країни Тропічної та Південної Африки.

Загальний огляд країн Тропічної та Південної Африки. Регіональний поділ та соціально-економічні відмінності країн Тропічної та Південної Африки. Характеристика ЕГП регіону, природних умов та ресурсів, населення та демографічної ситуації. Основні галузі промисловості регіону. Особливості сільського господарства регіону. Характеристика транспорту та зовнішньоекономічних зв'язків регіону.

Контрольні запитання до теми 5:

1. Які країни входять до складу Тропічної та Південної Африки?
2. Назвіть соціально-економічні відмінності країн Тропічної та Південної Африки.
3. Дайте оцінку ЕГП зазначених регіонів.
4. Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн Тропічної та Південної Африки.
5. Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах зазначених регіонів.

6. Назвіть та схарактеризуйте основні галузі промисловості країн Тропічної та Південної Африки.
7. Які особливості розвитку сільського господарства у країнах зазначених регіонів?
8. Розкрийте роль транспорту в розвитку господарства країн Тропічної та Південної Африки та особливості їх зовнішньоекономічних зв'язків.

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Закономірності й принципи країнознавства. Міжпредметні зв'язки країнознавства.	2
2	Державний лад та державний устрій країн світу.	2
3	Політична карта світу та етапи її формування.	2
4	Типологія держав світу.	2
5	Географічне положення та його категорії.	2
6	Загальнополітичні міжнародні організації світу.	2
7	Військово-політичні міжнародні організації світу.	2
8	Економічні та валютно-фінансові організації світу.	2
9	Інші міжнародні організації світу.	2
10	Просторово-територіальна організація держав світу	2
11	Регіональний поділ світу.	2
12	Порівняльна характеристика Швеції та Норвегії.	2
13	Порівняльна характеристика Ісландії та Данії.	2
14	Суспільно-географічні особливості Німеччини.	2
15	Порівняльна характеристика Великої Британії та Франції.	2
16	Суспільно-географічні особливості країн Центральної Європи.	
17	Суспільно-географічні особливості країн Східної Європи.	2
18	Суспільно-географічні особливості країн Південно-Східної Європи.	2
19	Суспільно-географічні особливості країн Східної Азії.	2
20	Суспільно-географічні особливості країн Південно-Східної Азії.	2
21	Суспільно-географічні особливості країн Південної Азії.	2

22	Суспільно-географічні особливості країн Центральної Азії.	2
23	Суспільно-географічні особливості країн Південно-Західної Азії.	2
24	Суспільно-географічні особливості країн Північної Америки.	2
25	Суспільно-географічні особливості країн Південної Америки.	2
26	Суспільно-географічні особливості країн Океанії.	2
27	Суспільно-географічні особливості країн Північної Африки.	2
28	Суспільно-географічні особливості країн Північної Африки.	2
29	Суспільно-географічні особливості країн Тропічної Африки.	2
30	Суспільно-географічні особливості країн Південної Африки.	2
Всього годин		60

Теми для самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1	Прояв закономірностей країнознавства у різні історичні епохи.	8	Усне опитування
2	Зовнішні та внутрішні функції держави.	8	Усне опитування
3	Рівень соціально-економічного розвитку країн та його вплив на типологію держав світу.	8	Усне опитування
4	Структура та спеціалізовані установи ООН.	8	Усне опитування
5	Головні політичні та економічні організації світу.	8	Усне опитування
6	Внутрішній поділ країн світу.	8	Усне опитування
7	Регіоналізація та її сутність.	8	Усне опитування
8	Суспільно-географічні особливості Фінляндії.	8	Усне опитування

9	Суспільно-географічні особливості країн БЕНЕЛЮКС.	8	Усне опитування
10	Суспільно-географічні особливості країн Вишеградської групи.	8	Усне опитування
11	Суспільно-географічні особливості Південної та Північної Кореї.	11	Усне опитування
12	Суспільно-географічні особливості країн АСЕАН.	11	Усне опитування
13	Суспільно-географічні особливості країн СААРК.	11	Усне опитування
14	Суспільно-географічні особливості країн СНД.	11	Усне опитування
15	Суспільно-географічні особливості країн ГУАМ.	11	Усне опитування
16	Суспільно-географічні особливості країн ОІК.	11	Усне опитування
17	Суспільно-географічні особливості країн ОАД.	11	Усне опитування
18	Суспільно-географічні особливості країн КАРИКОМ.	11	Усне опитування
19	Суспільно-географічні особливості країн АНЗЮС.	12	Усне опитування
20	Суспільно-географічні особливості країн ОАЄ.	12	Усне опитування
Разом		192	

Рекомендоване методичне забезпечення

Базова література

1. Андрєєва В.М. Політична карта світу. Населення світу. / В.М. Андрєєва, Г.Д. Довгань. – Харків. : Вид. група «Основа», 2004. – 160 с.
2. Безуглий В.В. Регіональна економічна і соціальна географія світу: Навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. / Безуглий В.В., Козинець С.В. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 688 с.
3. Дорошенко М. Країнознавство. Країни СНД, Європи і Північної Америки : навчальний посібник для вузів / Микола Савович Дорошко, Роман Анатолійович Кривонос, Володимир Прокопович Крижанівський, Наталя Федорівна Сербіна . – Київ : Ніка-Центр, 2009 . – 310 с.
4. Дубович І. Країнознавчий словник-довідник / І.Дубович. – Львів :

Видавничий дім «Панорама», 2003. – 580 с.

5. Ігнат'єв П. Країнознавство. Країни Азії : навчальний посібник для вузів / Павло Миколайович Ігнат'єв . – 2-е вид . – Чернівці : Книги-XXI, 2006. – 423 с.
6. Мальська М. Країнознавство : теорія та практика : підручник / Марта Пилипівна Мальська, Наталія Володимирівна Антонюк, Юрій Степанович Занько, Наталія Михайлівна Ганич . – Київ : ЦУЛ, 2012. – 527 с.
7. Масляк П.О. Країнознавство: підручник / П.О. Масляк. – К. : Знання, 2007. – 292 с.
8. Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. О.С. Кучика. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 749 с. Brussels, Belgium, 2006. – 384 с.
9. Решетов І. К. Методичний комплекс для самостійної роботи студентів спеціальності «Економічна та соціальна географія» з курсу «Країнознавство» / Решетов І. К., Вірченко П. А. – Харків: ВПЦ «АдВА», 2008. – 148 с.
10. Редін В.І. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів спеціальності «Економічна та соціальна географія» з курсу «Географічне країнознавство» / Редін В.І., Вірченко П.А., Кулешова Г.О. – Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2014. – 20 с.

Допоміжна література

1. Головченко В. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія : Навчальний посібник / Володимир Іванович Головченко, Олена Кравчук. – Київ : НІЧЛАВА, 2006 . – 336 с.
2. Грицак Ю.П. Страноведение: Ведущие страны мира: пособие для эконом. и географич. специальностей вузов. – Х. : Издательство ХНУ имени В.Н. Каразина, 2002. – 63 с.
3. Довідник НАТО (українською мовою). Укладач Шервен Ніколас., Public Diplomacy Division NATO, 1110 с.
4. Європейський Союз. Словник-довідник / Ред. М. Марченко. – К. : К.І.С., 2005. – 142 с.
5. Європейський вибір України. Навчальний посібник. – Львів: Військовий інститут, 2007. – 216 с.
6. Ігнат'єв П. Країнознавство. Країни Азії : Навчальний посібник для вузів / Павло Миколайович Ігнат'єв . – Чернівці : Книги-XXI, 2004 . – 384 с.

7. Копійка В.В. Європейський Союз: заснування та етапи становлення. Навчальний посібник для студентів ВНЗ / Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2001. – 448 с.
8. Критерії членства в СОТ, ЕС та НАТО. Інтеграційні перспективи України. / Гол. ред. І.І. Жовква, К., 2007. – 88 с.
9. Осика С.Г. Світова організація торгівлі / 2-ге видання, перероблене і доповнене / Осика С.Г., Пятницький В.Т. – К. : «К.І.С.», 2004. – 516 с.
10. Страноведение: учебное пособие/кол. авторов: Рогач П.И., Косяков Н.Е., Гаркава В.Г., Лукьянчик С.В. – Минск: Издательство Белорусского экономического университета, 2003. – 284 с.

Інформаційні ресурси

1. Представництво України при Європейському Союзі Режим доступу: <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu>
2. Глосарій термінів Європейського Союзу Режим доступу: www.europa.dovidka.com.ua
3. Міністерство закордонних справ України. Режим доступу: <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu>;
4. Організація Північно-Атлантичного договору. Режим доступу: <http://www.nato.int>;
5. Світова організація торгівлі. Режим доступу: <http://www.wto.org>;

Запитання до підсумкового контролю з курсу «Географічне країнознавство»:

- схарактеризуйте предмет та об'єкт дослідження у країнознавстві;
- схарактеризуйте основні принципи та закономірності даної науки;
- яки види територій виділяють у міжнародному праві, схарактеризуйте відмінності між цими поняттями;
- схарактеризуйте складові території, яка належить державі;
- схарактеризуйте основні типи державного ладу та державного устрою країн світу;

- дайте характеристику етапів та періодів, що виділяють у процесі формування політичної карти світу;
- які зміни відносять до якісних та кількісних на політичній карті світу, наведіть конкретні приклади;
- назвіть «гарячі точки» планети, поясніть причини виникнення конфліктів в них та можливі шляхи їх розв'язання;
- які ознаки використовуються для проведення типології держав світу;
- схарактеризуйте основні підходи в типології держав світу та відмінності між ними за різними авторами;
- назвіть чинники, які сприяють утворенню міжнародних організацій;
- дайте характеристику історії формування, функцій та головних пріоритетів найважливіших міжнародних організацій (ООН, НАТО, ЕС, СОТ тощо);
- назвіть основні категорії географічного положення та розкрийте їх суть;
- схарактеризуйте основні ознаки географічного положення;
- назвіть функції які виконують державні кордони та стисло схарактеризуйте кожну з них;
- схарактеризуйте засади формування регіонального поділу світу;
- дайте порівняльну характеристику регіонального поділу світу за різними авторами;
- назвіть основні регіони світу та покажіть їх на карті;
- дайте оцінку ЕГП одного з регіонів світу (визначає викладач);
- схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства одного з регіонів світу (визначає викладач);
- розкрийте особливості демографічної ситуації в одному з регіонів світу (визначає викладач);
- схарактеризуйте основні галузі промисловості одного з регіонів світу (визначає викладач);
- розкрийте особливості розвитку сільського господарства одного з регіонів світу (визначає викладач);
- розкрийте роль транспорту в розвитку господарства одного з регіонів світу (визначає викладач).

Зразок одного з варіантів підсумкового контролю з курсу «Географічне країнознавство»

1. Дайте визначення наступної термінології (1 б. за кожну правильну відповідь)

Імперія _____;

Колонія _____;

Спірні території _____;

Унітарна держава _____;

Країнознавство _____

2. Виберіть із запропонованого списку країни, які не мають прямого виходу до моря (зайві закресліть) (0,5 б. за кожну правильну відповідь):

Бельгія, Люксембург, Данія, Швейцарія, Польща, Словаччина, Лівія, Чад, Пакистан, Афганістан, Уганда, Уругвай, Мозамбік, Перу.

3. Яким країнам сьогодні належать наступні території (0,5 б. за кожну правильну відповідь):

о. Реюньйон - _____; о. Гуам - _____;

Гібралтар - _____; о. Аруба - _____

4. Заповніть таблиці (0,5 б. за кожну правильну відповідь):

Рознесіть наступні країни у таблицю (Словаччина, Румунія, Катар, Люксембург, Норвегія, Казахстан, Лесото, Вірменія, Кенія, Оман)

Республіки	Монархії

Рознесіть наступні країни у таблицю (В'єтнам, Аргентина, Бельгія, Швейцарія, Угорщина, Мексика, Еквадор, Болгарія, Пакистан, Нікарагуа)

Унітарні	Федеративні

5. Розшифруйте аббревіатуру наступних міжнародних організацій (1 б. за кожну правильну відповідь):

НАТО - _____;

АССАН - _____;

ВООЗ - _____

6. Підпишіть столиці вказаних країн та позначте дані країни на контурній карті (max. 10 б.):

№	Країна	Столиця	№	Країна	Столиця
1.	Гондурас		6.	Канада	
2.	Еквадор		7.	Парагвай	
3.	Сенегал		8.	Танзанія	
4.	В'єтнам		9.	Узбекистан	
5.	Словенія		10.	Румунія	

7. Схарактеризуйте позитивні та негативні риси ПГП Республіки Грузія (до 7 б.)

ВСЬОГО – 40 балів.

Оцінювання результатів навчальних досягнень студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

Короткий термінологічний словник

Анклав	відокремлена частина території, яка розміщена у межах територіальних володінь іншої (інших) держави (держав).
Валовий внутрішній продукт (ВВП)	сукупна ринкова вартість усього обсягу кінцевого виробництва товарів та послуг за рік.
Валовий національний продукт (ВНП)	сумарний обсяг продукції, виробленої за допомогою факторів виробництва, що належать представникам конкретної держави.
Вільна економічна зона	частина території держави, яка має особливий режим управління і пільгових умов, щодо діяльності підприємств та іноземних фірм; вона виділена із загального митного кордону і має певну свободу у вирішенні господарських питань.
Географічне положення	це розміщення певного об'єкта, території, країни відносно інших об'єктів, територій, акваторій, країн.
Геополітика	це наука, яка вивчає вплив географічних чинників переважно на зовнішню, а також на внутрішню політику держав.
Делімітація кордону	визначення напрямку лінії державного кордону, зафіксоване на топографічних картах і письмових документах, що підписані урядами держав-сусідів.
Демаркація кордону	проведення державного кордону на місцевості з позначенням його спеціальними прикордонними знаками відповідно до делімітаційних документів.
Домініон	країна, яка зберігає зовнішній і внутрішній суверенітет, однак найвищого керівника призначає монарх тієї держави, з якою вона пов'язана колоніальним минулим.
Імперія	велика монархічна держава, на чолі якої є імператор (найвищий титул монарха).
Колонія	країна або територія, що перебуває під владою іноземної держави (метрополії), не має політичної, економічної самостійності; управління нею здійснюється на підставі спеціального режиму.
Конфедерація	об'єднання суверенних, незалежних держав, яке створюють для досягнення конкретної мети (Швейцарія).

Кордон державний	це уявна (іноді реальна) лінія на поверхні землі (суходолі та акваторії) та уявна вертикальна площина, що проходить через неї в повітряному просторі і надрах. Вона визначає межі держави і відділяє одну територію держави від іншої або від відкритих морів.
Королівство	монархічна держава, яку очолює король або королева.
Країна	територія з позначеними межами, що користується державним суверенітетом або знаходиться під владою іншої держави.
Країнознавство	географічна наука, яка займається комплексним вивченням природи, історико-географічних особливостей, демографії, соціально-економіко-географічних, геокультурних та геополітичних аспектів країн світу.
Метрополія	держава, яка має колонії.
Міжнародні організації	неурядові об'єднання держав або національних товариств (асоціацій), які діють для досягнення певних цілей (політичних, економічних, науково-технічних та ін.).
Монархія	це форма державного правління, за якої найвища влада в країні належить одній особі - монархові.
Морська економічна зона	акваторія в межах 200 морських миль (370 км.) від берега певної держави. В їх межах цим державам належить виключне право на розвідування і розробку будь-яких природних ресурсів.
Незалежна держава	це країна, яка реалізує власну внутрішню і зовнішню політику на основі суверенної волі своїх громадян або правителя (монарха) і здатна проводити свою національну політику та відстоювати національні інтереси на міжнародній арені.
Нунцій	дипломатичний представник Ватикану.
Парламент	законодавчий орган держави, сформований повністю або частково на виборних засадах.
ППП	положення країн і районів по відношенню до політичних союзників і супротивників, вогнищ різного роду політичних конфліктів та ін.
Підопічні території	землі, які тимчасово передані ООН під управління тієї чи іншої держави.

Протекторати	державні утворення, які делегують свої зовнішньополітичні (іноді й внутрішньополітичні) права суверенній державі.
Республіка	це форма державного правління, за якої всі вищі органи влади або обираються народом, або формуються парламентом, який обирається народом.
Спірні території	території, на які претендують дві або декілька держав.
Територіальні морські води	прибережна частина морських вод завширшки 12 морських миль (22,2 км.), що належать до держави, біля якої розташована.
Територія	(в міжнародному праві розуміють) різні простори земної кулі з його сухопутною і водною поверхнею, надрами і повітряним простором, а також космічний простір і небесні тіла, що знаходяться в ній.
Територія держави	частина Земної кулі, яка є під суверенітетом певної держави. До складу державної території належить суходіл з його надрами, внутрішні і територіальні морські води, а також повітряний простір над державою.
Типологія держав світу	науковий поділ держав світу за різними ознаками (географічне положення, форма правління, адміністративно - територіальний устрій, розміри території, кількість жителів, ВВП на одну особу тощо).
Унітарна держава	це держава з єдиними централізованими органами влади, у якій не виділено автономних одиниць і яка має єдиний конституційний режим.
Федеративна держава (федерація)	держава, у складі якої є декілька державних утворень (суб'єктів федерації), що мають суверенітет.

ДЛЯ НОНАТОК